

[Helge von Rosen.]

forhold til, hvad der kan kaldes den optimale gennemførelsesplan, på grund af, at man afventer personalets naturlige afgang ved alder og død eller på grund af kompromiser med røkering af personalet til andre afdelinger osv., kommer i reglen til at stå hen som noget ubestemt, i hvert fald i talmæssig henseende. Og det er vel dér, at bl. a. folketinget burde have oversigter for at kunne gå ind i en vurdering og for i realiteten at gå ind i beslutningsprocessen også på disse meget vigtige områder. Jeg tænker her selvfølgelig på totalbudgetter over disse konsekvenser.

Det er klart, at en rationalisering især i den offentlige sektor kun kan ske under hensyn til ikke blot kontraktforpligtelser, men selvfølgelig også menneskelige og sociale hensyn. Men der foreligger — ville jeg tro — en vis administrativ og politisk træghed med hensyn til at se tingene i øjnene og træffe bestemmelser på grundlag af nøjagtige kalkuler over bl. a. omkostningerne ved at tage konsekvenserne af de hensyn, jeg lige har nævnt.

For øvrigt bør der også kalkuleres over det rent samfundsøkonomiske regnskab, altså foretages såkaldte cost-benefitberegninger, som har været i vælten i de senere år, f. eks. i USA i forbindelse med egnsplanudvikling, hvor de samme forhold spiller ind som dem, jeg har beskæftiget mig med her. Altså f. eks. i et sådant tilfælde med rationalisering: hvad koster det samfundsøkonomisk i en periode med fuld beskæftigelse, at det offentlige ikke ved førtidspensionering og engangserstatninger frigør sig for arbejdskraft, som man f. eks. har været nødt til det i landbrugssektoren, til gavn for landets økonomiske vækst, og i stedet hjælper sig igennem med et forsinket tempo af rationalisering, og hvad der nu ellers kan dæmpe de optimale konsekvenser?

Det er min overbevisning, at der efterhånden vil komme klare linjer på dette felt også i offentlig administration, sådan at den statslige rationalisering ikke skal sakke bagud, men det kræver politisk mod og fremfor alt politisk solidaritet. Vi taler jo om noget så ømfindeligt som det offentliges forhold til store grupper af ansatte, og vi taler i realiteten om en ændring af et specielt trykforhold.

Det er fælles for den offentlige og den private sektor, at planlægning og planlægningskontrol er kommet stadig mere i forgrunden. I den offentlige sektor, tror jeg, er man langt foran endda, og det er ikke måleligt, hvad der opnås herved, men det er klart, at det økonomiske er i første række i samlet betydning. Det er altså næppe her, skoen trykker mest i den offentlige sektor. Dér, hvor der beløbsmæssigt kunne være noget at hente ved en rationalisering forstået i snævrere forstand, er, som det så ofte er fremhævet, ved den store arbejdskraftanvendelse, der foregår i den sociale sektor, undervisningssektoren, hospitalerne, etaterne osv. Det er på dette plan, at hovedparten af statens personaleudgifter og dermed rationaliseringsproblemer ligger.

Problemerne minder her en hel del om den private sektors. Men der er på den anden side ikke nogen tvivl om, at en fornuftig rationalisering må være en gennemført foranstaltning fra personalepyramidens top som startsted og så nedefter. En irrationel topledelse kan aldrig komme til på en god måde at stå for en gennemførelse af en rationalisering af den bredere og mere tungtvejende del af pyramiden. Især kan den selvfølgelig ikke gøre det, hvis den arbejder på grundlag af irrationelle politiske beslutninger og retningslinjer. Det er forhold, som med rette har været påpeget fra arbejder- og personaleside over for virksomhedslederne i den private sektor; det må også gælde for den offentlige sektor, og det er vel et af de steder, hvor folketinget har sit hovedansvar i dag.

Det forekommer mig, at der med omorganiseringen af administrationsrådet og sekretariatet til et administrationsdepartement må være taget et skridt i den rigtige retning. Jeg lægger dels nogen vægt på den øgede gennemslagskraft for rationaliseringsbestrebelse, som skulle fremkomme ved den direkte adgang for administrationsdepartementschefen til at tale med de enkelte ministre hen over hovedet på resten af den ministerielle administration. Men over for det faktum, at ministrene i vidt omfang må være henvist til at følge den indstilling, som forefindes hos deres eget ministeriums administrative ledelse, har nyordningen, hvad jeg især må lægge vægt på, givet en ekstra mulighed for gennemslags-